

Referat af Følgegruppemøde
Dato: Tirsdag 9. maj 2006
Sted: Stenlillehallens selskabslokaler

Dagsorden:

1. Godkendelse af dagsorden
2. Godkendelse af referat
3. Foreningen til bevarelse af naturen i den østlige del af Åmosen fortsat indlæg
4. Indlæg om biologien i den østlige del af Åmosen v. Bent Aaby
5. Indlæg om arkæologien den østlige del af Åmosen v. Henning Matthiesen
6. Bordet rundt
7. Mødedatoer

Eventuelt

Tilstede:

Kjeld Hansen, Formand (KHH)
Kjeld Braun (KBR)
Sussi Neergaard (SUN)

Vestsjællands amt
Stenlille kommune
Foreningen til bevarelse af naturen i den østlige del af
Åmosen
Danmarks Naturfredningsforening
Friluftsrådet
Det Regionale Museumsråd
Skov- og Naturstyrelsen

Arne Hastrup (ARH)
Flemming Larsen (FLL)
Niels Wickman (NWI)
Morten Rolsted, Referent

Observatører fra Styregruppen

Anders Fischer (AFI)
Arne Jørgensen (ARJ)

Kulturarvsstyrelsen
Skov- og Naturstyrelsen

Gæstetalere:

Henning Matthiesen (HMA)
Bent Aaby (BAA)

Nationalmuseet
Geus

Fraværende med afbud:

Peter Christensen
Karsten Vig Jensen
Henrik Bundgaard

Sjællandske Familielandbrug
Landbosjælland
Frijords- og sommerhusejerne

Referat

1. Godkendelse af dagsorden

Godkendt uden yderligere kommentarer

2. Godkendelse af referat

Godkendt uden yderligere kommentarer

3. Foreningen til bevarelse af naturen i den østlige del af Åmosen fortsat indlæg

KHH

Sussi, Dit første indlæg vedr. ejendommene

SUN

Man har ikke og får ikke et reelt billede af hvem der bliver berørt, når projektet bliver sat i værk. Det er vældig problematisk at man ikke på forhånd kan sige hvem der bliver berørt og i hvilken grad de bliver berørt. Man ved ikke noget om hvordan skader på ejendommene vil blive kompenseret. Ingen er tilsyneladende erstatningspligtige i forhold til den værdiforringelse af ejendommene, der allerede er sket. Vores ejendom er usælgelig pt., da vi ikke kan sige, hvordan ejendommen ser ud om to år. Vi har ikke tænkt os at sælge, men for andre kan det være et problem. Betænkelig at nye omkostninger til kloakering etc. bliver overladt til Ny Sorø kommune.

ARH

Det sidste vedr. kloakering kommer an på hvilken spildevandsplan Ny Sorø kommune har og det er uanset projektet. Det er målet uanset vådgøringsprojektet, at afsides ejendomme bliver tvangskloakeret. Med hensyn til at ejendomme er usælgelige. Det er din påstand. Når der foreligger et scenarium, kan man forestille sig at prisen vil stige på nogle ejendomme.

SUN

Pointen er, at man på nuværende tidspunkt ikke aner, hvordan ejendommen kommer til at se ud om to år.

ARH

Med hensyn til berørte ejendomme. Vi sidder netop her for at komme med forslag. Når først vi har nogle scenarier, ved vi hvordan situationen ser ud – inden projektet bliver realiseret. Der skal jo først træffes beslutninger i styregruppen og de to styrelser og derefter kan man et scenarium.

SUN

Vi er godt klar over, at dette er et skitseprojekt. Men der er jo ingen garanti for, at vandet opfører sig sådan, som det har fået besked på. Der er eksempel fra Kongemosen på, at ikke opfører sig som man havde tænkt sig. Vi kan risikere at stå i en tilsvarende situation med ejendomme, som man ikke havde regnet med bliver berørt. Vi har fx selv naboer, som ikke er del af projektet, men som ligger lavt og kan blive berørt. Det er det Morten Rolsted benævnte som problemområder. Det bekymrer os mig at vi selv skal komme og påpege, at vi er problemområder. Vi er blevet bedt om at sige til folk, at de skal henvende sig – det er ikke godt nok. Der er tilsyneladende ikke nogen, der har helt tjek på, hvad vil der egentlig ske. Hvad er det for et projekt vi skal sige ja eller nej til, og kan vi overhovedet stole på det vi bliver præsenteret for?

FLL

Med hensyn til hvem, der bærer byrden ved eventuelle forringelser af ejendomme. Det har ligget i kortene hele tiden, at staten ikke stikker halen mellem benene og løber fra lodsejere, som eventuelt har fået problemer på grund af vådgøringen. Der er ikke nogen, der på noget tidspunkt har sagt, at dette bare skal være Ny Sorø's problem. Det mener jeg også at statens repræsentanter kan nikke genkendende til.

BAA

Man ved ikke, hvad der sker. Det er meget vigtigt, at når der gives besked til jer, så er det de rigtige beskeder i får. Det værste der kan ske og som man kender fra andre naturgenopretningsprojekter er, at man fortæller noget, som viser sig ikke at være rigtigt. Derved taber man troværdighed. Derfor bør man have is i maven og afvente de rigtige resultater. Dem der laver projektet, har jo også travlt med at få afbalanceret og få lagt det rigtigt frem. Du vil have alt at vide dag 1. Det er forkert at gå ud og fortælle noget, som man så bliver skuffet over ikke var det rigtige.

SUN

Det er jo allerede sket. Der er jo udgivet kort af naturparkprojektet, hvor folk kan se, der er vand på deres ejendomme. Men jeg tror da ikke, at nogen af jer planlægger, hvordan I kan gøre folk ulykkelige.

ARJ

Du referer til naturgenopretningsprojektet, som gik ud med kote 24. Der er bragt usikkerhed om Hedeselskabets nivellement fra 90'erne. Derfor har vi gennemført flyskanningen, som lader til at have virkelig gode resultater, for at få et bedre beslutningsgrundlag. Vi er i planlægningsfasen, og man må ikke tage den vandstand på kote 24, som er vist i avisen og som direktoratet for fødevareerhverv rejste rundt med, som den endegyldige sandhed. Det er én mulighed, men der kan sagtens tænkes andre. Der er ikke truffet beslutning om, hvilken vandstandshøjde man havner i. Løbende i planlægningen og undersøgelsen, prøver vi så godt som muligt at afklare og informere, som vi overhovedet kan. Det er nogen af landets ypperste specialister på området, der har fået entreprisen med at udarbejde rapporten om naturgenopretningen. Generelt gælder, at hvis et naturgenopretningsprojekt bliver gennemført, bliver al anden lov jo ikke tilsidesat. Hvis man forvolder skade på anden mands ejendom, er man erstatningspligtig. Det kort man har set i avisen, er ikke den entydige sandhed.

SUN

I rapporten Vestsjællands Grønne Hjerte, som projektet bygger på, er der masser af kort, der beskriver 13 forskellige scenarier med masser af vand. Projektet skal fortsætte, hvor rapporten slap. Hvor omfattende skal vandstandshævningen være?

MRO

To korte bemærkninger. Rigtigt at udgangspunktet er "Vestsjællands Grønne Hjerte", men nivellementet fra denne rapport kommer ikke til at danne udgangspunktet for den videre projektering. Der er ikke tale om 13 scenarier, men derimod om 13 delområder. To af dem kan vi se bort fra. Et er gennemført (Hesselbjerg Mose) og et er droppet (Indgreb i Sandlyng Å). Til sidst betegnelsen "problemområder". De betegner nabomatrikler, som måske vil blive berørt af projektets gennemførelse og selvfølgelig ser vi på konsekvenserne her også.

AFI:

Erstatningspligten ved skade på anden mands ejendom, gælder også hvis vådgøringen skaber problemer for eksisterende kloakering. Vi har fra Stenlille kommune fået oplysninger, som viser, at afløbet fra rensningsanlægget i Stenlille ligger i en højde (kote 25,75), så der, så der ikke bliver problemer.

SUN:

Jf. Kongemosen, er problemet jo ikke højden, men mere de lommer, der er i undergrunden og hvordan ledes vandet væk derfra.

AFI

Problemet i Kongemosen er ikke en for høj vandstand. Tværtimod er det ikke lykkedes at få grundvandsspejlet, så højt, som vi havde fået stillet i udsigt.

KHH

Næste punkt i dit indlæg - landbruget

SUN

Der er ikke erstatningsjord, jf. besøget på Øgården. Det er umuligt at købe jord herude pt. Kompensation for tab af hektarstøtte for fritidslandmænd er ikke indkalkuleret i den samfundsøkonomiske analyse af projektet. Denne ligger til grund for Ministerens godkendelse. EU giver ikke hektarstøtte til områder, der er periodevist oversvømmet. Folk mister rigtig mange penge. Hvordan kompenserer man for det?

KHH

Med hensyn til erstatningsjord, så er der ikke dette fra dag 1, men der arbejdes på det. Der har også været ejendomme i betragtning.

ARH

Den samfundsøkonomiske analyse er baseret på en tidshorisont med årlig drift på arealet. Der indgår ikke engangsinvestering. Man kan ud fra gældende jordpriser indkalkulere dette og dermed opnå en given gevinst.

NWI

Man har ikke jord lige nu. Men fx ved anlægget af Holbækmotorvejen er det faktisk lykkedes at finde erstatningsjord. Det er vel heller ikke følgegruppens rolle at finde erstatningsjord til hele projektet, men at rådgive om mulighederne. Så er det i sidste ende Folketingets ansvar at skaffe den finansiering, der skal til for at skaffe den nødvendige erstatningsjord.

FLL

Vi har flere gange påpeget problemer med at kunne nyttiggøre diverse landbrugsstøtteordninger i projektet. De problemer bør løses. Pengene er jo i cirkulation.

KHH

Dit næste punkt kortlægningen i Vestsjællands Grønne Hjerte, er vel allerede dækket.

BAA

Der er det at sige til punktet, at den opmåling, som er foretaget i rapporten er helt anderledes end den som bliver foretaget nu. Flyskanningen er meget lettere at arbejde med og lave visioner med, end de kort vi allerede har.

KHH

Næste punkt – Samfundsøkonomisk analyse

SUN

Rapporten er et åbenlyst bestillingsværk, hvilket tydeligt fremgår af ordvalget – "projektets succes" og så videre. Den bygger på gisninger på et ekstremt tyndt grundlag for et meget dyrt projekt. På det første Følgegruppemøde grinede vi af analysen, og Annica Granstrøm sagde, at den synes hun ikke vi skulle nævne. Bekymrende at analysen, som Ministeren har taget sin beslutning på baggrund af, ikke skal nævnes. Analysen stiller ikke betalingsvilligheden op mod betalingsvilligheden for andre projekter. Analysen opererer med driftsomkostninger på ca.

140.000 kroner årligt for hele det oversvømmede område. Men amtet beregner minimum 200.000 for det område, der allerede er oversvømmet. Beregningerne holder ikke stik.

KHH

Rapportens forfattere brugte internationalt godkendte metoder.

ARH

Nogle ting i modellen er nagelfaste: De økonomiske modeller, som man regner med fra landbruget mht. dækningsbidrag, bonitet, erstatningsjord etc. Man kan grine af en model med et tocifret milliardbeløb. Det væsentlige er, at rapporten påviser, at landets borgere har stor vilje til at betale for at sikre natur- og kulturværdierne i Åmosen.

SUN

Det bliver slået op på at jo mere vand, desto mere vækst og arbejdspladser.

ARH

Connie Hedegaard har på intet tidspunkt slået projektet op på økonomiske fordele.

BAA

En tilsvarende analyse, udført efter afslutningen af Skjern Å projektet, kommer pænt ud med samfundsøkonomisk positive tal, selv om projektet var dyrt.

BAA

Langt de fleste naturgenopretningsprojekter har vist sig at give et positivt "afkast" for grundværdier og husværdier i de tilstødende områder (dvs. at de er steget efter gennemførelse af projektet).

FLL

Mht. plejeomkostninger. Amtets tal er engangsomkostninger – ikke årlige beløb. Det skal lige være klart.

En undersøgelse af Forskningscentret for Skov- og landskab har vist, at beregnet som gennemsnit blandt folk i naboområder til store naturgenopretningsprojekter er der en positiv betalingsvillighed overfor projekterne. Jeg tror ikke at den samfundsøkonomiske analyse for Åmosen er SÅ skæv.

AFI

Dine udtryk "bestillingsværk" og "bygger på gisninger" lyder mistænkeliggørende. Det skal derfor siges, at rapporten er udarbejdet af kompetente forskningsinstitutioner og ærgerrige forskningsfolk, som ikke lader sig diktere, hvad de skal mene. Det er forkert at mistænkeliggøre de folk og deres metoder.

SUN

Tror nogen af jer på den samfundsøkonomiske analyse?

FLL

Baseret på erfaringer fra udlandet – ja jeg tror på den.

KHH

I nævner også nogle konkrete forslag.

SUN

Vi tager udgangspunkt i, hvad vi har snakket om i gruppen af lodsejere.

Dette er konkrete forslag til naturforbedring (henvisning til sidste side i dokumentet:

Situationsanalyse, som forefindes på www.aamoseprojektet.dk). Amtet har på forespørgsel

oplyst, at de absolut ikke er interesserede sådanne oplysninger. Vores forslag vil medføre beskyttelse af rødlistearter, og går mod fauna- og floraforurening. Det er realiserbare visioner, som tager udgangspunkt i den eksisterende natur og lodsejernes ønsker.

ARH

Vandene deles fuldstændig vedr. hvilke arter man kan sætte ud. Men når man genskaber et område, hvor sådanne arter kan eksistere, så kan man jo diskutere, om de skal genudsættes. Jeg er fuldstændig ambivalent i denne sammenhæng.

FLL

Om der skal være bævere eller ej er jo ikke en relevant diskussion. Men hvad med fx kronhjorten, som der jo blandt større lodsejere er interesse i at fremme.

BAA

Det vi har behov for mht. naturgenopretning er græssere.

AFI

Formålet med projektet er to ting: Bevaring af kulturhistorie og beskyttelse af sårbare arter og naturtyper. Vi kan overveje, om odderen skal have en hjælpende hånd, men det er forkert at mistænkeliggøre projektet ved at hævde, at vi vil fortage faunaforurening.

ARH

Følgegruppen bør komme med en udtalelse med hensyn til udsatte og invasive arter. I hvor høj grad de skal vægtes i et naturgenopretningsprojekt?

SUN

Der er masser af krondyr, og man kan sagtens se dem ude i Kongemosen.

KHH

Tak til Sussi for indlægget.

AFI

Hvad sker der nu med "Situationsanalysen", bliver den trukket tilbage eller modereret?

SUN

Vi har lavet analysen, fordi der var en række ubesvarede spørgsmål. At de så er blevet besvaret, det er jo dejligt. Det er de ting, vi har været i tvivl om. Nogle spørgsmål er tilfredsstillende besvaret, andre ikke. Situationsanalysens skæbne er, at den overgår til historisk materiale. Den var ment som et oplæg til denne følgegruppe.

NWI

Hvis situationsanalysen bliver liggende på hjemmesiden, håber jeg, at der bliver lagt dokumenter ud samme sted med korrektioner af de faktuelle fejl i analysen.

KHH

Jeg har intet imod at alt tilgængeligt materiale bliver liggende på hjemmesiden. Det er min opfordring til Følgegruppen, at vi har så meget offentlighed som muligt.

ARH

Der er god ide at lave naturplaner både for projektområdet og tilgrænsende områder også for at skabe grønne korridorer etc.

4. Indlæg om biologien i den østlige del af Åmosen v. Bent Aaby

Der vil til dette punkt komme en rapport fra Bent Aaby, omhandlende emnet og baseret på indlægget. Denne vil snarest blive lagt ud på nettet.

5. Indlæg om bevaring af arkæologien i den østlige del af Åmosen v. Henning Matthiesen

For indholdet af indlægget henvises til rapporten: "Bevaring i Åmosen – hvor vådt er vådt nok" af Matthiesen og Jensen (2005). Denne kan findes på internettet på adressen: www.natmus.dk/graphics/bevaring/arkaeologi/pdf-filer/HenningMatt/mattjensaamosen.pdf.

Hovedkonklusioner fra indlægget inkluderede:

- Vandstanden er alt for lav på flere af de kendte bopladser,
- Nedbrydningen af organisk materiale og udvidelse af tørkesprækker er fortsat i gang,
- Ilten (og nedbrydningen) når helt ned til grundvandspejlet,
- Samtidig kan der ske en forsurening som nedbryder skaller og knogler.

Samlet vurderes at for at bremse den igangværende nedbrydning, bør vandstanden være mindst 20 cm over kulturlagene selv på den tørreste sommer.

6. Bordet rundt

ARJ

Vi har d.d. været til møde hos Cowi, hvor de har forsøgt at tegne de allerførste kort ud. Det viser flyskanningen er meget tydelig og meget nøjagtig. De første tegninger er svære at forholde sig til, da de ikke er analyserede endnu. Vi har fra starten opereret med fire vandstandsscenerier fx ved en hævnning i Åmose Å til kote 24. Hvis det viser sig at være dybt ulogisk at man låser sig fast på en bestemt højde, så kan det godt gå sådan, at man ændrer på det. Men det er stadig for tidligt at sige noget. Udgangspunktet er de fire beskrevne scenarier, men med forbehold for ændringer.

ARH

Hvad er der sat i værk omkring hydrologien?

MRO

Forskellige metoder er sat i værk dels til at måle bevægelsen ind og ud af åerne, men også metoder, som rimelig nøjagtigt kan måle hele grundvandsbevægelsen i området. Man vil kunne få klare indikationer i hvilken retning bevæger sig. Endepunktet bliver dynamiske hydrologiske modeller.

ARJ

Også det forhold, at man i skybrudsperioder/tø-perioder kan gardere sig mod utilsigtede konsekvenser.

NWI

Intet nyt

FLL

DOF har sendt en rapport ud, som to ornitologer har lavet.

Jægerforbundet har lavet et notat, som kan komme ud til alle.

Jeg har fået et notat fra Vestsjællands Amt vedr. grundvand, som dokumenterer at der forsvinder meget grundvand fra området og nogle gamle beregninger angående samme, som også kan sendes ud.

Jeg har lavet nogle ture i området med et vandrelav. Så har der været et møde i turistorganisationerne i Holbæk, hvor både Kulturministeren og Miljøministeren var til stede og omtalte Åmosen ud fra deres synspunkt.

Jeg har en rapport om Åmosen, hvor man har interviewet forskellige folk vedr. forskellige scenarier.

ARH

Miljøministeren har været gæst i Danmarks Naturfredningsforenings repræsentantskab, hvor hun kom med et oplæg, som fokuserede meget på nationalparkerne, men hvor hun også kom ind på at regeringen satser på 10-15 naturgenopretningsprojekter rundt omkring i landet. Som det første nævnte hun den østlige del af store Åmose. Man vægter tilsyneladende muligheden for at "slå to fluer med et smæk" meget højt – dvs. synergien mellem kulturhistorisk bevaring og naturgenopretning. Hun nævnte også, at deres skal være lokal forankring, men også at der ikke er lokal vetoret.

KBR

Det kommer an på hvem hun taler med. Hun er refereret anderledes andre steder.

SUN

Det er refereret som, at det kun er projekter der kan bakkes op lokalt, som bliver gennemført.

ARH

Jeg var til stede til mødet der er givet udtryk for at der skal være lokal forståelse etc., men ikke lokal vetoret.

SUN

Jeg har noteret at hun siger, at det skal være forankret i lokalsamfundene og at det skal være projekter der skal bakkes op om

AFI

Der ligger en rapport skrevet af en studerende vedr. Ulkestrup Lyng vedr. plejeforanstaltninger. Dette er jo et meget vigtigt aspekt (Titel: Konsekvensvurdering af vandstandshævning i Store Åmose, botanisk, kulturhistorisk og driftsmæssig betydning, samt plejeforslag for Ulkestrup Lyng. Forfatter Rasmus Bartholdy Jensen. September 2000).

KHH

Jeg har bedt amtet om at komme med et notat omkring udpegning af vådbundsarealer, på foranledning af Henrik Bundgaard, som også har stillet spørgsmål vedr. hvad sker der med ejendommene, når der sker en vådgøring, men jeg mener han selv skal have lov at redegøre for dette.

7. Mødedatoer

Næste møde 24.05.

Derefter møde igen den 01.06

Turen til Holmegårds Mose og Gødstrup Eng sø er programsat til den 21.05

8. Eventuelt

SUN

Vi burde invitere Aksel Bo Madsen som er Danmarks førende vedr. odder. Det kunne være interessant, hvis vi kunne invitere ham til at komme og fortælle om odder i Åmosen.

MØDET HÆVET